

היינו דכתיב ומלך — העידוהו שומר זמלכות כדו שיתחייב מיתה למלכות, ויהיו נכסיו למלך. למה לי ומלך — אי נשום דנעני לתיקטליה וירשנו מחמת קורבנה, נזכר נכות אלהים סג' וליטעמך — דמלך לחיינו מיתה ומלכות נלחמ. אלהים למה לי — ה' ריתחא — דדיינין עליה, שלא ירננו אחר אחרז לתימור: נשנילו הרגו, וכלי פשע. כי פה אמות — נילחז כתיב, לא אהיה נדון למלכות, כדי שלא יהיו נכסי למלך. לחיי שעה — דחיי נעלמא, עד שישינו הדברים לשלמה וינולאו. כה דבר יואב וכה ענני. נשנוע דבר וענייה הרבה, וקרא "כי פה אמות" הוא דכתיב ותו לא, אלא הכי קאמר ליה: תרתי לא תעניד ליה. כולן נתקיימו בזרעו של דוד — מפני שקיבלן שלמה עליו. לעלות במרכבה — ונני זכ כתיב כמי "מרכבה", הסמכתא לגזירה שזה. מחזיק בפלך — חזוהו מקל לישען עליו מחמת חולי הרגלים. פודגרא — כן סס החולי אף נלשוננו. מנא ידע — רז נחמין. וארוחתו ארוחת תמיד — ואלת נכודנלר היתה לו.

למלך היינו דכתיב [זהו שנאמר] "ברך נבות אלהים ומלך" (מלכים א' כא, יג) אלא למאן דאמר נכסיהו לזורשין — למה לי לומר שקלל את ה"מלך" די היה אם היו מעידים שקלל את ה', ודינו מיתה! ועונים: ולטעמך [ולשיטתך] שדקדקו בנוסח, על מנת לציין את חסאו נגד המלך מכיון שהמלכות היא הירשת "אלהים" למה לי? הלא לצרכו די היה להעיד עליו שקלל את המלך וממילא נכסיו למלך, אלא וודאי כוונתם היתה לאפוש ריתחא [להוסיף כעס בין הדיינים] כשמאשימים אותו באשמה נוספת. הכי נמי לאפוש ריתחא [כך גם כן לשיטתי הכונה בפירוט חסאיו היא להוסיף רתחא] אך מצד הדין הנכסים לזורשים, ואין מכאן ראיה, ומקשים: בשלמא למאן דאמר היינו דכתיב [זה הוא שנאמר] "וינס יואב אל אהל ה' ויחזק בקרנות המזבח", וכתיב "ויאמר לא אצא כי פה אמות". אלא למאן דאמר נכסיהו לזורשין — מאי נפקא ליה מינה? — לחיי שעה.

תוספות

תפילין לגויל של ספר תורה, דהא שייך של תפילין הלכה למשה מסיני. ומפרש רבינו תם: דרבא דאמר הזמנה לאו מילתא היא סבר כרבן שמעון בן גמליאל דבעי עיבוד לשמה, משום דלא סגי בהזמנה. וקשה דאם כן אביי כותבא קמא, דלא בעי עיבוד לשמה, ובפרק "התכלת" (מנחות מב, ב ושם) אמר ליה אביי לרב שמואל בר יהודה: האי תכלתא היכי צבעינו לה? — דייק מינה דבעי צביעה לשמה, והתם מדמי טווייה לשבה לעיבוד דהכא, והוא הדין צביעה! וצריך לומר דאביי לא קיבלה מינה התם.

לְמַלְךָ — הַיְינוּ דְכָתִיב "בְּרַךְ נְבוֹת אֱלֹהִים וּמַלְךָ".
אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר נְכִסְיָהּ לְזוֹרְשֵׁין — לְמָה לִי וּמַלְךָ?
וְלִטְעַמְךָ "אֱלֹהִים" לְמָה לִי? אֶלָּא לְאֹפְוֵי רִיתְחָא.
הַכִּי נָמִי לְאֹפְוֵי רִיתְחָא. — בְּשִׁלְמָא לְמַאן דְּאָמַר
נְכִסְיָהּ לְמַלְךָ — הַיְינוּ דְכָתִיב "וַיִּנָּס יוֹאָב אֶל אֹהֶל
**ה' וַיַּחֲזֶק בַּקְרָנוֹת הַמִּזְבֵּחַ", וְכָתִיב "וַיֹּאמֶר לֹא אֲצַא
 כִּי פֹה אֲמוֹת". אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר נְכִסְיָהּ לְזוֹרְשֵׁין —
 "מַאי נִפְקָא לִיה מִינָהּ? — לְחַיֵּי שָׁעָה.**

ב וַיֵּשֶׁב בְּנֵיהוּ אֶת הַמֶּלֶךְ דְּבַר לְאֹמַר פֹּה דְבַר
 יוֹאָב וְכֹה עֲנִי. אָמַר לִיה: זֵיל אִימָא לִיה: יִתְרַתִּי
 לָא תַעֲבִיד בְּהַאי גְבָרָא, אִי קָטְלִית לִיה — קַבּוּל
 לְטוֹתִיָּה דְלִטְיָיָה אַבּוּדָּה, וְאִי לָא — שְׁבַקִּיָּה דְלִיקוּ
 בְּלִטוֹתִיָּה דְלִטְיָיָה אַבּוּדָּה. וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ עֲשֵׂה
 כַּאֲשֶׁר דְּבַר וּפְנַע בּוֹ וּקְבַרְתּוּ. וַאֲמַר רַב יְהוּדָה
 אָמַר רַב: כָּל קַלְלוֹת שְׁקִילִל דְּוֹד אֶת יוֹאָב נִתְקַיְיְמוּ
 בְּזַרְעוֹ שֶׁל דָּוִד, אֶל יִכְרַת מִבֵּית יוֹאָב זָב וּמִצָּרַע
 וּמְחֻזֵּיק בְּפַלְךְ וּנְפִל בַּחֲרֵב וְחָסַר לַחֵם, זָב —
 מִרְחַבְעָם, דְּכָתִיב "וְהַמֶּלֶךְ רָחַבְעָם הִתְאַמֵּץ לַעֲלוֹת
 בְּמַרְכָּבָה לְנוֹס יְרוּשָׁלַיִם" וְכָתִיב "וְכָל הַמַּרְכָּב אֲשֶׁר
 יִרְכָּב עָלָיו הֲזָב יִטְמָא". מִצָּרַע — מַעֲוִיָּהּ, דְּכָתִיב
 "וּבַחֲזֻקָתוֹ גָּבַהּ לְבוֹ עַד לַהֲשַׁחִית וַיַּמְעַל בַּה' אֱלֹהָיו
 וַיָּבֵא אֶל הַיִּכָּל ה' לַהֲקַטִּיר עַל מִזְבֵּחַ הַקְּטָרֶת",
 וְכָתִיב "וְהִצְרַעַת זֶרְחָה בְּמִצְחֹו". מְחֻזֵּיק בְּפַלְךְ —
 מְאַסָּא, דְּכָתִיב "רַק לַעַת זָקַנְתוּ חָלָה אֶת רַגְלָיו",
 וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: שְׁאַחֲזוּ פּוֹדְגָרָא. אָמַר לִיה
 מַר זוּטְרָא בְּרִיה דְּרַב נַחְמָן לְרַב נַחְמָן: הִיכִי דְמִי?
 אָמַר לִיה: כִּמְחַט בְּבֶשֶׂר הַחַי. מִנָּא יָדַע? אִי בַעִית
 אִימָא מִיחַש הוּה חַיִּיש בִּיה, וְאִיבַעִית אִימָא: מְרַבִּיָּה
 הוּה גְמִיר לַה, וְאִיבַעִית אִימָא: "סוּד ה' לִירְאָיו
 וּבְרִיתוֹ לַהוֹדִיעֵם". נוֹפֵל בַּחֲרֵב — מִיֵּאשְׁיָהוּ, דְּכָתִיב
 "וַיִּרְוּ הַמּוֹרִים לְמַלְךְ יֵאשְׁיָהוּ". וְאָמַר רַב יְהוּדָה
 אָמַר רַב: שְׁעִשׂוּ כָּל גּוֹפּוֹ כְּכַבְרָה. "וְחָסַר לַחֵם" —
 מִיכְנִיָּה, דְּכָתִיב "וְאַרְחָתוֹ אַרְחַת תְּמִיד נִתְנָה לּוֹ".
 אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הַיְינוּ דְאָמְרֵי אֲיִנְשֵׁי:

מכיון שהמלכות היא הירשת "אלהים" למה לי? הלא לצרכו די היה להעיד עליו שקלל את המלך וממילא נכסיו למלך, אלא וודאי כוונתם היתה לאפוש ריתחא [להוסיף כעס בין הדיינים] כשמאשימים אותו באשמה נוספת. הכי נמי לאפוש ריתחא [כך גם כן לשיטתי הכונה בפירוט חסאיו היא להוסיף רתחא] אך מצד הדין הנכסים לזורשים, ואין מכאן ראיה, ומקשים: בשלמא למאן דאמר היינו דכתיב [זה הוא שנאמר] "וינס יואב אל אהל ה' ויחזק בקרנות המזבח", וכתיב "ויאמר לא אצא כי פה אמות" (שם ב, ל). שלא רצה למות בידי המלכות, כדי שלא יופקעו נכסיו. אלא למאן דאמר [לשיטת מי שאמר] נכסיהו לזורשין מאי נפקא ליה מינה [מה יוצא לו מזה] הלא בין כה וכה לא ירויח דבר! ומשיבים: לחיי שעה כדי להיות עוד זמן קצר נמלט לבית המקדש ואין איפוא הוכחה לשום צד במחלוקת.

ב כיון שהבאנו מעשה זה ביואב, ממשיכים לדון בו. נאמר "וישב בניהו את המלך דבר לאמר כה דבר יואב וכה ענני" (שם) אמר ליה: אמר לו [ואמר] יואב: זיל אימא ליה תרתי לא תעביד בהאי גברא [לך אמור לו לשלמה שני דברים אל תעשה באותו אדם] אי קטלית ליה — קבול לטותיה דלטייה אבוד, ואי לא — שבקיה דליקו בלטותיה דלטייה אבוד [אם הורג אתה אותו (אותי, את יואב) קבל את קללתו שקללני אביך, ואם לא — הניחני שאקום בקללה שקללני אביך] "ויאמר לו המלך: עשה כאשר דבר ופגע בו וקברתו" (שם) אמר על עצמו את הקלות. אמר רב יהודה אמר רב: כל קללות שקילל דוד את יואב אכן נתקיימו בזרעו של דוד, בבני שלמה, מפני הקלה שקבל שלמה עליו, שנאמר "אל יכרת מבית יואב זב ומצרע ומחזיק בפלך ונפל בחרב וחסר לחם" (שמואל ב' ג, כט) זב בבני שלמה — מרחבעם, דכתיב [שנאמר] "והמלך רחבעם התאמץ לעלות במרכבה לנוס ירושלם" (מלכים א' יב, יח) וכתיב "וכל המרכב אשר ירכב עליו הזב יטמא" (ויקרא טו, ט) ולמדים מכאן ברמו (מרכב — מרכבה) שרחבעם היה זב. מצרע — מעוניהו שנאמר "ובחזקתה גבה לבו

עד להשחית וימעל בה' אלהיו ויבא אל היכל ה' להקטיר על מזבח הקטרת" (דברי הימים ב' כה, טז) וכתיב [ונאמר] "והצרעת זרחה במצחו" (שם יט). מחזיק בפלך שנאמר "רק לעת זקנתו חלה את רגליו", וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: שְׁאַחֲזוּ פּוֹדְגָרָא. אָמַר לִיה מַר זוּטְרָא בְּרִיה דְּרַב נַחְמָן לְרַב נַחְמָן: הִיכִי דְמִי? אָמַר לִיה: כִּמְחַט בְּבֶשֶׂר הַחַי. מִנָּא יָדַע? אִי בַעִית אִימָא מִיחַש הוּה חַיִּיש בִּיה, וְאִיבַעִית אִימָא: מְרַבִּיָּה הוּה גְמִיר לַה, וְאִיבַעִית אִימָא: "סוּד ה' לִירְאָיו וּבְרִיתוֹ לַהוֹדִיעֵם". נוֹפֵל בַּחֲרֵב — מִיֵּאשְׁיָהוּ, דְּכָתִיב "וַיִּרְוּ הַמּוֹרִים לְמַלְךְ יֵאשְׁיָהוּ". וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: שְׁעִשׂוּ כָּל גּוֹפּוֹ כְּכַבְרָה. "וְחָסַר לַחֵם" — מִיכְנִיָּה, דְּכָתִיב "וְאַרְחָתוֹ אַרְחַת תְּמִיד נִתְנָה לּוֹ". אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הַיְינוּ דְאָמְרֵי אֲיִנְשֵׁי:

עד להשחית וימעל בה' אלהיו ויבא אל היכל ה' להקטיר על מזבח הקטרת" (דברי הימים ב' כה, טז) וכתיב [ונאמר] "והצרעת זרחה במצחו" (שם יט). מחזיק בפלך שנאמר "רק לעת זקנתו חלה את רגליו", וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: שְׁאַחֲזוּ פּוֹדְגָרָא. אָמַר לִיה מַר זוּטְרָא בְּרִיה דְּרַב נַחְמָן לְרַב נַחְמָן: הִיכִי דְמִי? אָמַר לִיה: כִּמְחַט בְּבֶשֶׂר הַחַי. מִנָּא יָדַע? אִי בַעִית אִימָא מִיחַש הוּה חַיִּיש בִּיה, וְאִיבַעִית אִימָא: מְרַבִּיָּה הוּה גְמִיר לַה, וְאִיבַעִית אִימָא: "סוּד ה' לִירְאָיו וּבְרִיתוֹ לַהוֹדִיעֵם". נוֹפֵל בַּחֲרֵב — מִיֵּאשְׁיָהוּ, דְּכָתִיב "וַיִּרְוּ הַמּוֹרִים לְמַלְךְ יֵאשְׁיָהוּ". וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: שְׁעִשׂוּ כָּל גּוֹפּוֹ כְּכַבְרָה. "וְחָסַר לַחֵם" — מִיכְנִיָּה, דְּכָתִיב "וְאַרְחָתוֹ אַרְחַת תְּמִיד נִתְנָה לּוֹ". אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הַיְינוּ דְאָמְרֵי אֲיִנְשֵׁי:

כה, ל) אמר רב יהודה אמר רב: היינו דאמרי אינשי [זה שאומרים אנשים] בפתגם המקובל:

עיונים

לחיי שעה / ויש מפרשים שנתכוון יואב שידחה דינו לסנהדרין, וביתנים תהא שהות של זמן מה. ויש מפרשים שסבר יואב שלא יוציאוהו משם בעל כרחו, אלא יניחוהו למות ברעב, וביתנים יאריך ימיו במקצת (ראה ערוך לגר, אמרי צבי).
 נתקיימו בזרעו של דוד / ואם שכל אלה נעשו בהטאיהם, כמבואר בכל אחד מהם, יש לומר כי לולא קלה זו לא היו נעשים בעונש חמור כל כך (מהרש"א).

מסורת הש"ס
 ה. ראה ירושלמי סכות פ"ב ה"ו. מכליתא משפטים פ"ד (ע"ו שם). כמדבר רבה פכ"ג (י). תנחומא מסעי יב (וע"ו שם).
 ג. ירושלמי קידושין פ"א ה"ז. כמדבר רבה פכ"ג (י). תנחומא מסעי יב. שם.
 ה. סוטה י, א.
 ט. (הביטוי) ברכות יח, ב. שבת יג, ב. קנב, א.
 י. (הסבר דומה) סוטה ד, ב.
 יא. פועד קטן כה, ב. הענין כב, ב. ירושלמי קדושין פ"א ה"ז (בשנוי שם) (לא). כמדבר רבה פכ"ג (יג) (בשנוי לשון). תנחומא מסעי יב, איכ"ר פ"א (בשנוי שם).

גרסות
 ויאמר לא אצא בכת"י כמקרא: ויאמר לא. בורעו של דוד בכת"י: בורעו.
 פודגרא בכת"י וה"ה: פודגרא. ויש: פודגרא.
 ויורו המורים במקרא: ויורו היורים.
 שעשו כל גופו בכת"י: שלמו שעשאוהו.

לשון
 פודגרא
 מקור המלה הוא ביוונית ποδάρτα (פודגרא) מחלת הרגל, שרנוד.

החיים
 פודגרא
 הפודגרא, הקרויה כימינו שנדון (gout) היא מחלה הנגרמת מחמת עורף חומצת שתן בדם. המחלה נורמת לכאבים חזקים ברגלים, כביקר באצבעות, ונורמת לנכות רגלים נפורה.

מסורת הש"ס

א. סנהדרין כא. א. קדושים עו. ב (בשנויים).

גרסות

לאמא בכתי"מ: ליטא כה"ה: מלפמא. אמר ליה בכתי"מ חסרות מלים אלה: וכו' מניה: אמר להו. במקום שמרה וכבר תלויין בו בכתי"מ: מקום שמרה וכבר תלויין. לעמשא בכתי"מ ככמקרא: אל עמשא. אשכחינהו בכתי"מ: אשכחינהו לרבנן. ההוא נברא מורד במלכות הוה בכתי"מ ובר"ח: אלא את מורד במלכות הוה. איצטגניני של דוד בכתי"מ: איצטגנינות.

לשון

איצטגנינים משמעותה של מלה זו סובבת מתוך הענין כי האיצטגנינים הם (או איצטגנינים) הם החוזים בכוכבים, מכשפים ויועצי תכנות נסתרות. מקורה של המלה אינו ברור, היו שהציעו את המקור במלה היוונית θεσχυρός (תסחורוס) שמשמעה: מכופה, נסתר. ואם כן היא פירושה המלה בהשאלה — העוסקים בנסתרות וכדומה. ויש סבורים כי המקור הוא ביוונית θεαλύτες (תלנינים) שפירושה: מכשפים. מיהסים למלה גם מקורות בשפות אחרות. מכל מקום משמעה: חווי, הכוכבים, חזון הכוכבים, ובהרחבה מסוימת: מזל של אדם. הצלחה ושעה טובה.

החיים

חומש החומש הוא המקום שבו היו תולים את התנורה וכלי היין (החמושה). הקדמונים נהגו למנות את הצלעות מן הצלע התחתונה, וצלע חמישית היא באמת מקום שהמרה והכבד סמוכים לו ביותר.

פתיח במסכתא

מונה זה לקוח מדרכי הלימוד שהיו קיימים עוד בישיבות ככל הנדלות. תלמידי חכמים ככל הארץ היו מתאספים פעמים בשנה (ב"ירחי כל"ה") לישיבה ושם היו מתחילים ככל מחצית שנה מסכת חדשה, ו"פותרים" אותה, מסבירים את יסודותיה ועיקריה. ולאחר זמן היו הכל מתפזרים ולומדים בעריהם. פתיחת המסכת היתה אפוא חלק חשוב ביותר בדרכי לימוד התורה של כלל תלמידי החכמים.

תהא לוטא ולא תהא לאטה [תהיה מקולד ואל תהא מקלל] שבסוף דבר חזרות הקלות והלות על המקלל. אתיוה ליואב, דיינינה [הביאוהו ליואב לפני שלמה ודנו] אמר ליה: מאי טעמא קטלתיה לאבנר [מה טעם הרגת את אבנר]? אמר לו: גואל הדם דעשאל הואי [הייתו] ומאחר שהרג אבנר את עשאל הרגתי את הרוצח, כחובת גואל הדם. ענה לו: עשאל רודף הוה [היה] שהרי נאמר שעשאל רדף אחרי אבנר להורגו, ובדין הרגו אבנר בשעת הגנה על עצמו. אמר לו היה לו להצילו באחד מאבריו על ידי שיפגע באחד מאבריו ולא יוסיף לרדוף אחריו, ולחנם הרגו. אמר לו: לא יכיל ליה [לא יכול היה] שהיה ממהר לרוץ ולא יכול לכוון עד כדי כך. אמר לו: השתא [עכשיו, הרי] בדופן חמישית בדיוק כיון ליה, דכתיב [שנאמר] "ויכהו אבנר באחרי החנית אל החמש" (שמואל ב' ב, כג) ואמר ר' יוחנן בדופן (צלע) חמישית והוא במקום שמרה וכבד תלויין בו ואם עד כדי כך יכול היה לכוון — באחד מאבריו לא יכיל ליה [לא יכול לו] ? אמר ליה: ניזיל אבנר [ילך אבנר] שהרי מצאת לך טעם להצטרק ואין אתה חייב על הריגתו. מאי טעמא קטלתיה [מה טעם הרגת את] לעמשא? אמר לו: עמשא מורד במלכות הוה [היה] שנאמר "ויאמר המלך לעמשא ימים ואתה פה עמד. וילך עמשא להזעיק את יהודה ויוחר מן המועד אשר יעדו" (שם כ, ד-ה) וכעונש על לא הרגו יואב. אמר ליה [אמר לו] שלמה: עמשא אכין ורקין דרש כלומר דרש מלים אלה בפסקי המקרא לגבי משמעת למלך. כיצד, אשכחינהו דפתח להו במסכתא [מצא אותם, את בני יהודה, שמחחילים בלימוד מסכת] אמר: אמנם נאמר "כל איש אשר ימרה את פיך ולא ישמע את דבריך לכל אשר תצונו יומת" (יהושע א, יח) משמע שזהו כוחו של מלך בישראל. יכול אפילו לדברי תורה להבטל המם בפקודת המלך — תלמוד לומר "רק חזק ואמץ" (שם) ומלשון "רק" שהיא לשון צמצום והגבלה למדנו שבדברים מסויימים כוחו של המלך מוגבל ולפיכך לא הזעיק במועד את בני יהודה, ואם כן נהג עמשא כדיון, אלא להפך, ההוא גברא מורד במלכות הוה, [אותו אדם, אתה, מורד במלכות היית] שנאמר "והשמעה באה עד יואב כי יואב נטה אחרי אדניה ואחרי אבשלום לא נטה וכו'" (מלכים א' ב, כח). ואגב הדברים שואלים מאי [מה פירושו] שאחרי אבשלום "לא נטה"? אמר רב יהודה: שביקש אמנם לנטות ולא נטה בפועל. ומאי טעמא [ומה טעם] באמת "לא נטה אחרי אבשלום"? אמר ר' אלעזר: עדיין ליחלוחית של דוד קיימת שהיה עדיין כוחו עמו וחשש יואב מפניו, ר' יוסי בר' חנינא אמר: עדיין איצטגניני (כוחו ומזלו) של בית דוד קיימין, דאמר רב יהודה אמר רב: ארבע מאות ילדים (בחורים צעירים) היו לו לדוד, כולן בני יפת תואר היו, ומגדלי בלורית היו, והן הן בעלי אגרופין של דוד וכיון שהם היו עם דוד חשש יואב מפני צבא זה. ומעירי: ופליגא [וחלוקה] גישה זו שרואה את גנותו של יואב, על דבריו של ר' אבא בר כהנא, דאמר ר' אבא בר כהנא: אילמלא דוד שהיה עוסק בתורה לא עשה יואב מלחמה ומצליח בה.

תהא לוטא ולא תהא לאטה. אתיוה ליואב, דיינינה. אמר ליה: מאי טעמא קטלתיה לאבנר? אמר ליה: גואל הדם דעשאל הואי. עשאל רודף הוה. אמר לו: היה לו להצילו באחד מאבריו. אמר ליה: לא יכיל ליה. אמר ליה: השתא בדופן חמישית כיון ליה, דכתיב "ויכהו אבנר באחרי החנית אל החמש", ואמר רבי יוחנן: בדופן חמישית, במקום שמרה וכבד תלויין בו, באחד מאבריו לא יכיל ליה! אמר ליה: ניזיל אבנר, מאי טעמא קטלתיה לעמשא? אמר ליה: עמשא מורד במלכות הוה, דכתיב "ויאמר המלך לעמשא הזעק לי את איש יהודה שלשת ימים וגו'" "וילך עמשא להזעיק את יהודה ויוחר וגו'". אמר ליה: עמשא אכין ורקין דרש, אשכחינהו דפתח להו במסכתא; אמר: כתיב "כל איש אשר ימרה את פיך ולא ישמע את דבריך לכל אשר תצונו יומת" יכול אפילו לדברי תורה — תלמוד לומר, "רק חזק ואמץ". אלא, ההוא גברא מורד במלכות הוה, דכתיב "והשמעה באה עד יואב כי יואב נטה אחרי אדניה ואחרי אבשלום לא נטה". מאי "לא נטה", אמר רב יהודה: שביקש לנטות ולא נטה. ומאי טעמא לא נטה? אמר רבי אלעזר: עדיין ליחלוחית של דוד קיימת. רבי יוסי ברבי חנינא אמר: עדיין איצטגניני של דוד קיימין. אדאמר רב יהודה אמר רב: ארבע מאות ילדים היו לו לדוד, כולן בני יפת תואר היו, ומגדלי בלורית היו, ומהלכין בראשי הגייסות היו, והן הן בעלי אגרופין של דוד. ופליגא דרבי אבא בר כהנא, דאמר רבי אבא בר כהנא: אילמלא דוד לא עשה יואב מלחמה.

ההא לוטא ולא לטה — ניה לך להיות וון המוקללים ולא וון המקללים, לפי שסוף קללת חכם לשון אל הנוקלל. היה לו — לאבנר להציל את עלונו נאחד וואיצריו של עשאל ולא יהרגנו, דהכי אנוריין [צ"ן סורר ונוורה] [סנהדרין עה, ח] : רודף את עלמו נאחד וואיצריו של רודף, ולא עשה כן אלא חזר כנגדו והרגו נהרג עליו. אמרו ליה לא יכיל ליה — אבנר לכוון נאחד ומשאר איצריו. אמר להו — יואב, השתא נדופן חמישית כנגד צלע חמישי. אמר ליה ניזיל לאבנר — דינו של אבנר פטור אתה עליו. אכין ורקין דרש — אשכחן שמלחן שהיו עסקין נמסכת ולא רצה לנטלן, כדמפרש ואילן, דהינו מורד במלכות דכתיב "רק חזק ואמץ" — רקין מיעוטיין, — שחס נל המלך לצטל דברי תורה אין שונעין לו, והשמעה — כשנתשח שלמה נזה אל יואב ונתיירא. כי יואב נטה אחרי אדניהו ואחרי אבשלום לא נטה — כשמרד נדוד אציו. מאי לא נטה — כלומר מה לנו להזכיר כהן, וכי מה היה לו לירא שלא נטה אחר אבשלום וכלן נטה — אלא מניד לך הכתוב שנקט לנטות נס אחרי אבשלום אלא שלא נמר מהשנתו, כדמפרש, מפני שעדיין היה ליחלוחית נגורתו של דוד קיימת. אצל עכשיו שהזקין יאל מדרכו ונטה אחרי אדניהו. איצטגניני דוד — צעלי אגרופוס שלו, שעל ידם הוא נלחם ויואל ונל ונל על פיהם. איצטגנינות דכל התלמוד לשון מזלות וחזים נכוכבים, והנך קרי הכי משום שהיה דוד נסמן עליהם ועושה על פיהם והולך אחר דגריהם. ילדים = נחורים. ומגדלי בלורית — כושפטי הנכרים, כדי שייראו צעלי איהם ויפתדו מהן, ונני יפת תואר נשי נכרים שהיו לוקחים נצניה והתירן הכתוב כדכתיב (דברים כג) "וראית נצניה וגו'". אילמלא דוד — שהיה עוסק בתורה לא עשה יואב מלחמה, אצל זכותו של דוד עומדת לו ליואב

תוספות

מאי טעמא קטלתיה לעמשא — ואם תאמר: היאך נתחייב יואב במאי דקטליה לעמשא? הא בעי התראה! ואפילו למאן דאמר חבר אינו צריך התראה — הכא לא היה חבר בדבר זה, שהיה חושבו מורד במלכות והוה ליה שוגג! ויש לומר: דלא נתחייב אלא משום הוא גופיה דהוה מורד במלכות.

הדרן עלך נגמר הדין

לחלוחית של דוד / יש מפרשים: שהיתה עדיין כלכ יואב הרגשה חיבה כלפי דוד, שנפל לו הסד ומנהו להיות שר צבאו (רמ"ה).

אורח ההלכה

רק חזק ואמץ / המכסף נורת המלך כשכיל שנתקטפ במצוה, אפילו כמצוה קלה — חרי זה פטור. על סמך האמור כאן שאין לשמוע למלך צענין ביטול מצוה. (רמב"ם, ספר שופטים, הלכות מלכים סי' ה"ט)

עיונים אתיוה ליואב דיינינה / יש אומרים שאכן נהגו, כפי שכשק, בסנהדרין, ויש אומרים שאף המלך לא היה הורג בפקודה בלבד, אלא היה מרכיב בית דין מיוחד שהיה דן לפי מערכת חוקית מוגדרת. (ראה מרגליות הים). ההוא נברא מורד / והוצרך יואב להזכיר חטאו של עמשא באחור קריאת אנשי יהודה, כי אף שעמשא הצטרף לאבשלום, כיון שמחל לו דוד — שוב אינו נענש על פרייה זו. אלא טען יואב שמרד עמשא גם לאחר מכן, ואילו שלמה טען: להפך, יואב הוא שמרד ברוד והמרה פיו, ודוד לא מחל לו מעולם — שהרי צוה את שלמה להמיתו (חיים שנים ישלם).

